

# KEURINGEN VAN KLEIN FRUIT

DOOR

IR A. W. v. D. PLASSCHE

(GOES)

*Voordracht gehouden tijdens de  
Landbouwweek te Wageningen  
3 t/m 7 Juli 1933*

Hoewel misschien overbodig wil ik beginnen met op te merken, dat onder klein fruit moet worden verstaan de verschillende **bessensoorten** (kruisbessen, zwarte, roode en witte bessen) frambozen, bramen en aardbeien.

Ook wil ik vooraf het woord „keuringen” nog nader toelichten en wel dat het betreft,

## KEURINGEN VAN HET IN DE BOOMGAARDEN AAN TE PLANTEN MATERIAAL

in den geest van de keuringen, zooals die voor verschillende landbouwgewassen als zaaigranen en pootaardappelen plaatsvinden en die tengevolge hebben gehad, dat de landbouwer onder garantie van zijn organisatie op eenvoudige wijze goed zaai- en pootgoed kan aankopen.

Wanneer wij de vraag stellen:

„BESTAAT HIERAAN VOOR HET KLEIN FRUIT BEHOEFTE”

dan kan die vraag bevestigend beantwoord worden en wel aan de hand van hetgeen in de praktijk wordt waargenomen.

Het is immers gebleken, dat het niet onverschillig is welk materiaal in den boomgaard wordt uitgeplant en den laatsten tijd zijn er in de boomgaarden treffende voorbeelden te zien geweest, die pleiten voor het instellen van deze keuringen.

Het duidelijkste voorbeeld hiervan vinden we bij **de zwarte bes**.

Wanneer men nagaat de gemiddelde opbrengst van de zwartebessenelden dan blijkt, dat deze bedroevend laag zijn en gedaald sedert men met deze cultuur is begonnen.

Die lage gemiddelde opbrengst wordt veroorzaakt doordat slechts een gedeelte der struiken vrucht draagt.

Zelfs zijn er verschillen van honderden procenten op te merken en treft men struiken aan, die wegens ziekteaantasting geen enkele vrucht dragen. Vooral is dit het geval met de struiken, die het zgn. peterselieblad vertoonen, wat een mozaïekachtig verschijnsel is.

Daarnaast is het ook geen zeldzaamheid, dat een zwartebessenveld niet van één variëteit is. Wanneer b.v. het veld de midden in het seizoen rijpende Goliath moet bevatten, is het geen zeldzaamheid, dat er ook struiken worden aangetroffen van de vroegrijpende Hoogendijk-Seedling en de laatrijpende Lee's Prolific.

Hieruit blijkt, dat het met de gezondheidstoestand en raszuiverheid van de zwarte bes treurig gesteld is en, dat daarvoor geen voldoende opbrengst wordt verkregen, terwijl bovendien door den slechten stand de plukkosten zeer hoog zijn.

Nu vertoonen niet alleen oude velden dit beeld, doch ook is het geen zeldzaamheid, dat dezelfde verschijnselen reeds in sterke mate in jonge beplantingen worden aangetroffen en strekt men het onderzoek uit tot de kweekrijen van het plantgoed dan blijkt, dat dikwijls **ziek** en **niet rasecht materiaal** wordt opgekweekt, aangeboden en aangeplant.

Door het niet toepassen van voldoende selectie bij het kiezen van het vermenigvuldigingsmateriaal had men soms juist stekhout gesneden van struiken, die door genoemde ziekte waren aangetast, omdat ze wel een sterke groei kunnen vertoonen, doch de vruchtzetting blijft achterwege.

Een ander voorbeeld kunnen we aantreffen bij de **frambozen**.

Ook dit gewas heeft te lijden van ziekten, die met het vermenigvuldigingsmateriaal overgaan en de jonge loten, die gedurende den geheelen zomer en herfst gegroeid zijn tusschen de oude scheuten in een insectenrijke omgeving, zijn als regel door ziekten aangetast.

Toch worden deze veelal gebruikt om er nieuwe velden mede te beplanten en hieruit moet de ziekelijke toestand der in opbrengst zijnde velden verklaard worden.

Met de raszuiverheid is het bij de framboos eveneens droevig gesteld, want een beplanting van zuiver één variëteit is zeldzaam, temeer doordat bij de framboos gemakkelijk zaailingen tusschen de struiken opgroeien en later voor plantmateriaal worden gerooid.

Prof. SPRENGER heeft er reeds enkele jaren geleden de aandacht op gevestigd hoe de toestand is op gebied van de **aardbeien-teelt** en hoe de productie belangrijk kan worden verbeterd, wanneer van gezond plantmateriaal wordt uitgegaan, dat tijdig uit de omgeving der oude planten wordt weggenomen, en zooveel mogelijk vrij van insecten wordt gehouden.

Dit is wel in zeer groote tegenspraak met wat nog steeds getracht wordt aannemelijk te maken, nl. dat men plantmateriaal

moet nemen van oude velden, die bewezen hebben een goede opbrengst te kunnen geven.

Wat de raszuiverheid betreft is het met de aardbeien al evenmin in orde. Herhaaldelijk is gebleken, dat men reeds bestaande variëteiten soms opnieuw doch dan onder een anderen naam in den handel brengt, zoodat er zelfs een variëteit is, die drie namen draagt.

Ook in de **kruisbessen** beplantingen kunt u treffende voorbeelden vinden waar het toe leidt, wanneer zonder selectie stekhout wordt genomen en elke kruisbessenstruik, mits behoorlijk beworteld en vertakt, geschikt plantmateriaal wordt geacht.

Talrijk zijn immers de vermengingen, die voorkomen onder de algemeen geteelde Engelsche witte. Vooral is dit naar voren gekomen sedert de vruchtboomen algemeen met Californische pap worden gespoten, welk bestrijdingsmiddel, behalve bij de Engelsche witte, bij de kruisbessen bladafval veroorzaakt, en het niet rasecht zijn zeer duidelijk demonstreert.

Ook de **roode bes** vraagt hulp want hoe komt men b.v. aan goede Fay's Prolific. Talrijk zijn de voorbeelden, dat men er ook Hoornsche geelsteel, Duitsche Zure, ja zelfs witte bessen onder aantreft, die te goeder of te kwader trouw aan den fruitteler werden afgeleverd als echte Fay's Prolific.

Zelfs is van sommige roode en ook witte bessenvariëteiten niet eens bekend wat onder een bepaalde benaming moet worden verstaan.

Met bovenstaande voorbeelden is wel voldoende aangetoond, dat het noodzakelijk is, dat het selectiewerk voor deze gewassen ter hand wordt genomen en dit is alleen mogelijk, wanneer ook keuringen worden ingesteld.

Dat deze toestanden zijn ontstaan, moet vooral worden toegeschreven aan de sterke en onregelmatige uitbreiding van de kleinfruitteelt in de achter ons liggende periode.

Door de sterke stijging der prijzen, waardoor een streven kwam in de richting van meerderen verbouw van tuinbouwgewassen, ontstond er op bepaalde momenten groote behoefte aan plantmateriaal, waaraan door de bestaande boomkwekerijen niet kon worden voldaan.

Daardoor is een levendige handel gevoerd in, op speculatieve wijze en door niet altijd deskundigen, gekweekt materiaal, waarvan de herkomst soms verdacht en soms heelemaal onbekend was.

Jammer genoeg hebben ook bestaande kwekerijen, teneinde hun afnemers te gerieven, in dergelijk materiaal handel gedreven en de gevolgen zijn niet uitgebleven.

Wel hebben verschillende kweekerijen zich op het gebied van selectie begeven, doch omdat hun pogingen om goed plantmateriaal te leveren, niet werden gewaarborgd door keuringen en dus niet met certificaat wordt afgeleverd, zal het moeilijk zijn waardeering te vinden onder de afnemers in den vorm van hoogere prijzen.

De laatste jaren is hierop bij herhaling de aandacht gevestigd.

De Koninklijke Nederlandsche Maatschappij voor Tuinbouw en Plantkunde opende reeds jaren geleden de mogelijkheid tuinbouwgewassen, dus ook kleinfruit, te doen keuren, terwijl de Nederlandsch Pomologische Vereeniging in 1918 een ent- en stekhoutcommissie instelde en later ook er toe over is gegaan een keuring in het leven te roepen.

Intusschen hadden ook andere organisaties niet stil gezeten en in Brabant was men onder leiding van Dr RIETSEMA vanwege den N.C.B. ook reeds met het keuren van gewassen begonnen.

Hoewel al dezer keuringsdiensten hetzelfde nastreefden was er niet de zoo gewenschte uniformiteit en werd ook het bezwaar gevoeld, dat er geen contact was, speciaal wat betrof de raszuiverheid en de daarmede verbandhoudende kwestie van de synoniemen.

Het is daarom toe te juichen, dat het mogelijk is gebleken, deze keuringen onder te brengen bij den Nederlandschen Algemeenen Keuringsdienst (N.A.K.), waardoor men een goede organisatorische opzet heeft verkregen en beschikt over een secretariaat, terwijl het gemakkelijk zal zijn met deze organisatie vertrouwen te wekken en de afname van gekeurd materiaal ingang te doen vinden.

Vanwege den N.A.K. is in verband daarmede een Regelingscommissie ingesteld voor deze tuinbouwkeuringen, die een eigen voorzitter heeft, terwijl het secretariaat door den Secretaris van den N.A.K. wordt waargenomen.

In deze Regelingscommissie zijn de verschillende organisaties, die zich op dit gebied bewegen, vertegenwoordigd, terwijl bij de keuze der personen er rekening mede is gehouden, dat de verschillende streken uit ons land ook zijn vertegenwoordigd.

Als adviseerende lichamen maken voorts ook het Laboratorium voor tuinbouwplantenteelt, de Plantenziektenkundigen Dienst en het Rijksproefstation voor Zaadcontrôle deel uit van deze regelingscommissie.

De commissie heeft nu voorschriften voor het houden van deze keuringen ontworpen en vastgesteld, zoodat met de keuringen kan worden begonnen.

Opgemerkt kan nog worden, dat het nog niet overal mogelijk zal zijn deze keuringen te doen verrichten vanwege de gewestelijke keuringsdiensten van den N.A.K. wat wel het meest voor de hand

liggend is, doch bezwaren heeft, omdat zij er niet op zijn ingesteld.

Het keuren van dergelijke gewassen stelt nl. hooge eischen aan de kennis van den keurmeester, vooral in den aanvang.

Voorloopig blijven het dus de betreffende organisaties, die deze keuringen zullen verrichten, echter onder de hoofdleiding van den N.A.K. en volgens uniforme voorschriften, terwijl de aflevering onder hetzelfde certificaat en plompe zal plaats vinden.

Aan deze uniforme voorschriften liggen verschillende grondgedachten ten grondslag en wel:

1e Er wordt onderscheiden een **veldkeuring** en een **partijkeuring**.

De eerste gedurende den zomer, terwijl de gewassen te velde staan en waarbij de ziektevrjheid en raszuiverheid wordt nagegaan, terwijl bij de partijkeuring ook rekening wordt gehouden met de wenschelijkheid, dat het onder certificaat af te leveren materiaal aan behoorlijke eischen voldoet wat betreft beworteling, vertakking, afwezigheid van insectenschade enz.

2e Bij de aangifte voor de keuring moet de herkomst van het materiaal worden aangegeven.

Deze bepaling is gemaakt, teneinde een zoo groot mogelijke waarborg te hebben, dat het materiaal ook in de toekomst aan de gestelde eischen zal voldoen.

Van wat afkomstig is uit een zieke omgeving kan dit niet verwacht worden, ook al is het uiterlijk niet verdacht. Ook met het oog op de raszuiverheid kan het gewenscht zijn, dat men de herkomst kent.

3e Vóór de keuring heeft plaats gehad, mogen geen planten uit het veld verwijderd zijn. Alleen in tegenwoordigheid van den keurmeester zal dit mogen plaatsvinden, opdat het aantal zieke planten kan worden vastgesteld.

Het is immers niet voldoende, dat de aangetaste exemplaren zijn verwijderd, doch ook moet men zekerheid hebben dat de jonge planten in een zoo gezond mogelijke omgeving zijn opgegroeid.

4e Er is een rassenlijst (is reeds verschenen), die zich niet alleen bepaalt tot het aangeven en beschrijven der rassen, doch die ook eenige leiding geeft wat betreft de rassen, die naar het oordeel der regelingscommissie behooren te worden aangeplant. Teneinde met uiteenlopende omstandigheden rekening te houden en de mogelijkheid te scheppen, dat de variëteitskeuze zich daarbij kan aanpassen, is hierbij aan de hand van meteorologische gegevens het land verdeeld in verschillende streken en wordt een bepaalde variëteit aanbevolen voor de streek, waarin gebleken is dat zij zich goed kon ontwikkelen.

Het kan zijn, dat een variëteit aanbevolen wordt voor de eene streek, doch afgeraden voor een andere.

- 5e Bij de beoordeeling van de raszuiverheid wordt dit ingeval van verschil van meening gedaan aan de hand van materiaal afkomstig van het Laboratorium voor tuinbouwplantenteelt te Wageningen. Dit heeft in verband hiermede aan proeftuinen standaardmateriaal verstrekt, dat daar ter beschikking van den keurmeester staat.
- 6e In kweekerijen, die verwaarloosd worden en waarvan men niet de zekerheid heeft, dat geen misbruik zal worden gemaakt van vertrouwen, dat bij het uitvoeren van keuringen toch altijd in zekere mate geschonken zal moeten worden, wordt niet gekeurd

Al deze bepalingen zijn met al hetgeen verder op deze keuringen betrekking heeft samengevat in een propagandageschrift van de N.A.K. terwijl de Plantenziektenkundige Dienst heeft gezorgd voor een handleiding bij het keuren op de aanwezigheid van ziekten (Mededeeling no. 70 van den Dienst – Ziekten en beschadigingen van klein fruit).

Behalve dat deze keuringen de weg zullen banen tot een toestand, waarbij de fruitteler betrouwbaar materiaal onder certificaat van zijn organisatie kan aanschaffen, mag niet onderschat worden het groote indirecte voordeel van deze keuringen in den vorm van verspreiding van kennis omtrent de eigenschappen der variëteiten en hun gebreken.

Bovendien zullen zij den weg wijzen op gebied van het selecteren.

Deze keuringen zullen dus mede leiden tot een beperkter sortiment, omdat er gelegenheid zal zijn hierop van deskundige zijde meer invloed uit te oefenen, dan tot nu toe het geval is geweest.

Daarnaast zal het niet langer mogelijk zijn op roekeloze wijze nieuwe variëteiten voor aanplant in de boomgaarden te doen aanbieden, zonder dat bekend is, dat het werkelijk een nieuwe variëteit is of dat er sprake is van een verbetering van het bestaande.

Hierdoor kunnen onnoodige uitgaven van de zijde der telers worden voorkomen, vooral ook wat betreft de synoniemen.

HOE KUNNEN NU DEZE KEURINGEN TOT EEN SUCCES WORDEN, dus algemeen ingang vinden?

In verband daarmee zal door den N.A.K. reclame gemaakt worden, zoodat de instelling en wijze van werking algemeen bekend worden.

Eenerzijds zal de kweeker van plantmateriaal moeten mede-

werken, dus bereid moeten zijn de gewassen te doen keuren.

Anderzijds zal de fruitteler, door te vragen naar goedgekeurd materiaal en het willen betalen van een hooger prijs, van zijn waardeering blijk moeten geven.

Hoe de boomkweeker hier tegenover zal staan, moet nog blijken.

Verwacht mag worden, dat ook hij de keuring zal toejuichen, althans degene, die goed materiaal kweekt, omdat zij hem een gelegenheid biedt zich te beschermen tegen concurrentie van de zijde der kweekers van minder goede kwaliteit.

Bovendien zullen deze keuringsvoorschriften en de beschrijvende rassenlijsten hen voorlichten bij het kweken, terwijl zij, die handel drijven in niet zelf gekweekt plantmateriaal, in de certificaten de waarborg zullen hebben, dat wat zij van elders betrekken, ook goed van kwaliteit is.

Tot slot wil ik nog met U onder het oog zien of het moment van deze keuringen in te voeren gunstig is, zoodat algemeene invoering verwacht mag worden.

Sommige achten de lage prijzen voor het kleinfruit een bezwaar om deze keuringen, die natuurlijk eenige kosten met zich brengen, te gaan invoeren.

Men kan echter beter een andere gedachtengang volgen en zeggen, juist omdat de prijzen zoo laag zijn, zal men, om in de toekomst tot een meer loonend bedrijf te komen, van goed materiaal uit moeten gaan.

Het is toch immers volkomen logisch, dat men zegt, dat de teler zich in tijden van hooge prijzen de luxe kan veroorloven van een zwartebessenveld met slechts hier en daar een struik, die voldoende opbrengst geeft.

Onder de tegenwoordige omstandigheden zal men echter moeten zorg dragen, dat zooveel mogelijk iedere struik zijn standplaats waard is.

De kosten, die de aanschaffing van goed materiaal met zich brengt, zullen geen bezwaar zijn, temeer omdat zij over een groot aantal jaren kunnen worden verdeeld.

Ook moet het moment van invoering gunstig geacht worden, omdat de aankweek van plantgoed gering is en dus, al zou alles gekeurd worden, de aan de keuring verbonden werkzaamheden van beperkten omvang zullen zijn, zoodat de uitvoering mogelijk kan worden geacht.

Ik hoop hiermede voor deze kleinfruitkeuringen bij U zoodanige belangstelling te hebben gewekt, dat U ook hetzij direct of indirect, ertoe zult medewerken, dat ze zoo algemeen mogelijk ingang zullen vinden.